

Balkanlarda peçenegler

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Balkanlarda peçenegler BALKANLAR'DA PEÇENEKLER

Peçenekler kaynakların ifadesine göre İtil'i (Volga) geçerek Macarların yerine Don-Kuban havalisine ilk defa kalabalık kütteleler halinde 860-880 sıralarında gelmişlerdir. 892 yılında ise Etel- küzü'deki Macarları Karpatlar-Tisa'ya uzaklaştırmak suretiyle Don nehrinden Dnyeper'in batısına kadar olan bozkırlara yayıldılar.[1] Daha sonra Peçeneklerin, X. asrın ortalarında, yâni 943 ile 972 yılları arasında Don boylarından gelen ve bir Türk kavmi olan Uzların baskıları sonucunda günümüzdeki Macaristan topraklarına yerleştiklerini görüyoruz. Uzları ise bu bölgeden çıkaranlar da yine bir Türk kavmi olan Kuman-Kıpçaklardır. Kumanlar, 1030 tarihlerinden itibaren Uzları Don boylarından çıkarınca Uzlar da Peçeneklerin üzerine doğru hareket ederek, Dnyeper nehrinin sol sahillerini ele geçirmişlerdir. Böylece XI. yüzyılın ortalarında Karadeniz'in kuzeyinde yeni bir durum meydana gelmiştir. Peçenekler Aşağı Tuna boyuna doğru ilerleyerek bir taraftan Macaristan'ın,[2] diğer taraftan da Bizans Devleti'nin sınırları için gittikçe tehlike arz etmeye başlamışlardır. Bu sırada Karpat eteklerinde ve Transilvanya'da oturanlar (sonraki Ulah ve Moldavanlar) da, Peçeneklerin önünden çekilmişlerdir.[3]

Peçeneklerin Azak Denizi çevresi ve Kırım'a gelişleri Bizans'ın hemen dikkatini çekmiş ve onları bu kavim ile ilgilenmeye sevketmiştir. IX. yüzyıl başlarında Bizans için Balkanlar'da büyük bir tehlike başgöstermişti: Bulgarların başında bulunan Çar Simeon, Bizans'ın elinden birçok yeri alarak, İstanbul'u tehdit eder hale gelmişti.[4] 914 yılında Edirne şehri Çar Simeon tarafından zaptedildikten sonra, Bulgar kuvvetleri Trakya'yı baştan başa tahrip ettiler.[5] İşte bu durum karşısında Peçeneklerin Karadeniz'in kuzeyine gelişleri Bizans için âdeta Tanrı'nın bir inâyeti sayılmıştır.[6]

Nitekim çok geçmeden Bizans, 915 yılında Khersones'deki (Kırım'daki Korsun şehri) kumandanı Leon Phokas'a gereken talimatı vererek, Peçeneklerin Bulgarlara karşı sevk edilmesi için her çareye başvurmasını bildirilmişti. Ayrıca Phokas'a eğer bunu başarırsa kendisine "Patricius" unvanı gibi yüksek bir pâyenin de verileceği vadedilmişti. Bunun üzerine Phokas, Peçeneklerle buluşarak, onlarla Bulgarlar üzerine birlikte gitmeleri hususunda bir anlaşma yaptı. Peçenekler, 917 yılında Bulgarlarla savaşmak gayesi ile Tuna'ya doğru gittiler. Bizans gemileri onları Tuna'nın diğer tarafına geçirecekti. Fakat kumandan Phokas'ın Bizans amirali Romanos Lekapenos ile bir mesele yüzünden tartıştıklarını görünce Bizans'a güvenemeyerek geri dönmüşlerdir.[7]

Bizans İmparatoru Konstantin Porpyrogenetos, (912-959) oğluna hitaben yazdığı ve Bizans siyâsetinin el kitabı mahiyetinde olan "De administrandı İmperio" (Devlet İdaresi) adlı eserinde Peçeneklere çok önem vermiş ve oğluna "Peçeneklerle mutlaka dost geçinmek gerektiği" yolunda tavsiyelerde bulunarak, Peçenek dostluğundan Bizans için temin edilecek menfaatleri birer birer anlatmıştır.[8]

Bizans ile Peçenekler arasındaki münasebetler elçiler ve tüccarlar vasıtasıyla yapılmakta idi. Bizans'tan Kırım'a ve Peçeneklerin bulundukları diğer yerlere sık sık Bizans elçileri gönderilmekte ve gerekli müzakereler yapılmakta idi. Peçenekler pek çok sayıda hayvan ve davara sahip olmaları sebebiyle Khersones ve Bizans şehirlerine bazı süt ürünleri ile hayvan satıyorlar ve bunun karşılığında da erguvanî boya, kumaş, işlemeli kumaşlar, baharat, biber ve halis pars derisi gibi malları alıyorlardı.[9]

Peçeneklerin 932 veya 934 yılında Bizans'ın Karadeniz sahilindeki kalelerinden birini (Velender?) zaptettiklerini ve bu hadiseden sonra da Peçeneklerin Bizans'la gayet iyi geçindiklerini görüyoruz.[10] Peçenekler ayrıca başka kavimlere karşı olan mücadelelerinde de Bizans'a yardım etmişlerdir. Nitekim 971 yılında Peçeneklerle Bizanslılar anlaşmışlar ve bunun sonucunda da Tuna'nın güney sahilleri uzun yıllar Peçenek akınlarına maruz kalmamıştır. Ancak

1022'de Peçeneklerle Bizans'ın sınırlarının ortasında bulunan Bulgaristan ortadan kalkınca doğal olarak Peçeneklerde Bizans'ın sınır komşusu oldular. Artık bundan sonra Peçeneklerin akın sahasını Tuna'nın güneyi ile Bizans yurdu teşkil edecektir. Gerçekten de kısa bir süre sonra 1026'da Peçenekler Bulgaristan'a girerek, Bizans askerlerinden birçoğunu öldürmüşler ve kumandanlarını esir almışlardır. Bulgaristan valisi olan Konstantin Diogenes onlara karşı bir ordu ile harekete geçerek, Tuna'nın öteki tarafına kovmayı başarmıştır. Böylece de eski Peçenek-Bizans dostluğu bir daha gerçekleşmemek üzere bozulmuştur. Özellikle 1062'den sonraki Bizans kaynakları daima Balkanlar'a yapılan Peçenek akınları hakkında bilgi vermişlerdir.

1030 yıllarında Bizans Balkanlar'da yeni ekonomik tedbirler almaya başlamış ve o zamana kadar aynî olarak alınan vergilerin nakdî olarak ödenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu durum halk arasında büyük bir memnunsuzluk yaratmış ve yer yer Bizans Devleti'ne karşı isyanlar baş göstermiştir. Peçenekler bu durumdan istifade etmesini bilmişler ve 1035 yılında Tuna'yı buzlar üzerinden geçerek Moesia ve Makedonya'ya kadar Trakya'yı tahrip etmişlerdir. Peçenekler yine 1036 yılının ilkbaharında Bizans ülkesine üç defa akın yapmışlardır. Bundan sonra Peçeneklerin 1048 yılına kadar bu bölgeye karşı herhangi bir saldırıda bulunmadıklarını görüyoruz. Bunun da sebebi bu yıllarda iç mücadelelerle uğraşmış olmalarıdır.[11]

Peçenekler Tuna'nın kuzeydoğusundaki Dnyeper ırmağından Panonya'ya kadar olan yerleri işgal etmişlerdir. Bunların başında Başbuğ Turak (Tirek, Tirah) bulunuyordu. O asîl bir kabileye mensup olup, yumuşak huylu ve sakin tabiatlı bir kişi idi. Bu Peçenek kavminin içinde yine Kegen isminde cesareti ile kendini göstermiş olan bir başbuğ daha vardı. Kegen defalarca Uzların Peçenekler üzerine yaptıkları hücumlara şiddetle mukavemet ederek onları geri püskürtmüştür. Turak ise Uzlarla savaşmaya cesaret edememiş, aksine Tuna yakınlarındaki bataklıklara saklanmıştı. Peçenekler, Turak'a asîl bir aileye mensup olduğu için sevip hürmet ederlerdi. Kegen'e de

özellikle cesaretinden dolayı saygı gösterirlerdi. Turak bunun farkına vararak Kegen'i kıskanmış, hakimiyetin ona geçeceğinden korkarak onu ortadan kaldırmak için tedbir almıştır. Bunu zamanında öğrenen Kegen Dnyeper boyundaki bataklıklara kaçarak kurtulmuştur. Daha sonra kendi uruğundakilere haber göndererek kendi tarafına geçmelerini istemiş ancak sadece 2 uruğ bu isteğe uyarak yanına gelmiştir. Kegen bundan sonra Turak'a bağlı kalan 11 uruğa karşı mücadeleye başlamıştır. Ancak bu savaşlardan ve mücadelesinden bir sonuç alamayan Kegen Bizans imparatorunun yanına gitmiştir. Bu sırada Bizans imparatoru olan Konstantin IX Monomach (1042-1055) tarafından iyi karşılanan Kegen, Hıristiyanlığı kabul etmiştir. Monomach'da ona Tuna boyundaki üç kale ile birçok arazi vererek onu ve kabilesini Bizans İmparatorluğu'nun sadık dostları ve müttefikleri olarak kabul etmiştir. Bu sırada Kegen'in 20.000 kişilik bir halkı vardı.[12]

Bundan sonra Kegen, Turak'ın Peçenekleri ile mücadeleye yeniden başlayarak onlara karşı saldırılar düzenlemiştir ki Balkanlar'a Kegen'i takip ederek gelen Turak'ın halkı da 800.000[13] kadardı. Bu saldırılar sonucunda elde ettiği Turak'a mensup Peçeneklerin erkeklerini kadın ve çocuklarını Bizans'a köle olarak satmıştır. Bu durumdan son derece rahatsız olan Turak, Bizans imparatoruna elçiler göndererek "müttefik olduklarını, daha önce yapmış oldukları anlaşmaya göre asıl kütleden ayrılan Kegen'i kabul etmemesi gerektiğini belirterek, bu kaçakların kendisine iade edilmesini ve hücumlara engel olmasını istemiş; aksi takdirde bundan sonra kendisinin Bizans'ın artık müttefikleri olmayacağını ve bütün kuvvetleriyle Bizans'a saldıracağını" bildirmiştir. Bizans İmparatoru bu elçilere kendi sınırlarına iltica edenleri iade etmeyeceğini ve Kegen'den intikam almalarına engel olmayacağını söylemiştir. Elçilerin geri dönmelerinden sonra İmparator Kegen'e ve Tuna boyundaki şehirlerin valisi Michail'e mektup göndererek, onlara Tuna sahillerini iyi gözetlemelerini emretmiştir. Yine Peçeneklerin Tuna'yı geçmelerine mani olmak için batıdaki kuvvetler ve yüz savaş

gemisini Tuna üzerine göndermiştir. Bütün bu hadiseler galiba 1048 yılında olmuştur. Turak elçilerinin dönmesinden sonra Bizans'a karşı savaş hazırlıklarına başlayarak kışın gelmesini beklemiştir. Sonunda kış gelmiş, Tuna buzlarla kaplanmıştı. Şiddetli soğuklar yüzünden Bizans bekçilerinin sahilleri iyi gözetleyemedikleri bir sırada Turak bütün kuvvetleriyle Tuna'yı buz üzerinden geçerek Bizans ülkesini yağmalamaya başlamıştır. Bunun üzerine Tuna ülkeleri valisi İmparatora mektup göndererek yardım istemiş o da Edirne valisi Konstantin Arianites'e Makedonya'daki kuvvetlerini toplamasını emretmiştir. Birleşmiş Bizans kuvvetleri Kegen'in isteği üzerine harekete geçerek büyük bir başarı kazanmış ve Turak ile beraber 140 Peçenek başbuğu Bizans'ın eline esir düşmüştür. Ancak Bizans askeri alanda bu esirlerden faydalanmayı düşündüğü için onlara dokunmamıştır. Bu büyük zaferden sonra Kegen Tuna boyunda kendisine verilmiş olan yere dönerken, Bizanslılar on binlerce Peçeneği Batı Bulgaristan'daki Niş ile Sofya (Sardika) arasındaki düzlük araziye ve Makedonya'daki Ovçepoye diye bilinen yere yerleştirmişlerdir. Böylece de ilk defa Peçeneklerden büyük bir grup yerleşik hayata geçmiştir.[14]

Kegen ile Turak arasındaki bu çekişme Peçenekler için telâfisi mümkün olmayan bir sonunda başlangıcını oluşturmuştur. Bizans Balkanlar'da yerleştirdiği Peçenekleri özellikle Anadolu Selçuklularına karşı yapacağı seferlerde kullanmak niyetinde idi. Nitekim yeni Selçuklu akını karşısında İmparator Konstantin Monomach Peçeneklerden onbeş bin atlı asker toplanmasını emretmiştir (1049). Bu ordunun başına başbuğ olarak Konstantiniye'de bulunan Peçenek büyüklerinden dördü Sülçe, Selte, Karaman ve Kataleym tayin edilmişlerdir. İmparator bu Peçenek ordusuna kıymetli hediyeler, iyi silahlar ve seçilmiş atlar verdikten sonra Üsküdar tarafına geçirterek, Selçuklulara karşı göndermiştir. Bu Peçenekler doğruya doğru hareket etmişler ve bir süre yol aldıktan sonra günümüzdeki Bulgurlu yakınlarına geldiklerinde atlarını durdurarak aralarında bir istişare yapmışlardır. Sonunda Bulgaristan'daki kavimdaşlarına katılmanın daha doğru olacağına karar vererek

geri dönmüşler ve tekrar İstanbul Boğazı'nın yolunu tutmuşlardır. Ancak geldiklerinde Üsküdar'dan kendilerini karşıya geçiren gemilerin gittiklerini görünce atlarını denize doğru sürmüşler ve İstanbul Boğazı'nı geçerek Taras dolaylarında (bugünkü Büyükdere) karaya çıkmışlardır. Onların bu hareketleri o kadar ani olmuştur ki Bizanslılar ne onların Boğazı geçmelerine engel olabilmişler ne de Peçenekleri Rumeli de tâkip edebilmişlerdir.[15] Bunlar Trabitz'a'daki Peçeneklerle birleşmişler ve diğer Peçenekleri de oturdukları yerleri bırakıp gitmeye davet etmişlerdir. Zorla iskân ettirilen Peçenekler yerleşik hayata alışamadıklarından bu teklifi memnuniyetle kabul etmişlerdir. Bundan sonra çeşitli yerlerde oturan Peçenek grupları harekete geçmiş, bütün ziraat aletlerini balta, tırpan, orak vs. silah olarak kullanarak, hep birlikte Balkanlar'ı geçip Tuna'nın Osmos (Asmes: Aluta mansabının karşısında) ırmağı boyuna yerleşmişlerdir.[16]

Bizanslılar Peçeneklerin bu hareketlerini cezasız bırakmayarak hemen bir ordu teşkil etmişler ve tâkip için göndermişlerdir. Peçenekler kendilerini tâkip eden Bizans kuvvetlerine karşı mukavemet etmemişlerdir. Onlar Karadeniz'e yakın bir yerde Tuna'nın son mecralarında, bol otlı, ormanlık, genellikle her çeşit meyve ve sebzenin yetiştiği ve konaklamak için gayet münasip olan ve yerli halkın "Yüz-tepe" dedikleri yeri işgal etmişlerdir (Şumnu'ya yakın bir yerde). Onlar burada hürriyetlerine kavuşarak eskisi gibi yaşamaya başlamışlardır. Ancak tek eksikleri Bizans sarayında "misafir-hapis" bulunan başbuğları idi.

Bizanslıların uzun bir süreden beri uğraştıkları Peçenekleri Bulgaristan'da yerleştirmek, çiftçi yapmak, dolayısıyla devlet hazinesine vergi ve orduya asker temin etmek, ayrıca Selçuklu tehlikesine karşı kullanmak planları böylece suya düşmüştür. Mesele sadece Peçeneklerin oturdukları yerleri bırakıp gitmeleri değil, aynı zamanda devletin amansız düşmanı olmaları sıfatıyla da Balkan ve Tuna vilayetleri için büyük bir tehlike arz ediyor olmaları korkusu idi.

Bu arada Kegen'in idâresi altındaki Peçeneklerin bir bölümü Bizans'ın müttefikî durumunda idiler. İmparator IX.

Konstantin, Kegen'e haber göndererek kaçan Peçeneklerle nasıl mücadele edeceklerin görüşmek üzere yanına çağırmıştır. Kegen başkent Byzantion'a (Konstantiniye: İstanbul) gelirken bir suikaste maruz kalmış ancak yaralı olarak kurtulmuştur. Kendisini yaralayan üç Peçeneği imparatorun yanına getirmişlerse de İmparator durumun nezaketini görerek onları öldürmek yerine serbest bırakmış ve Kegen'ide tedavi etmek üzere saray doktorlarının yanına göndermiştir. Bu durum Kegen'in şehrin dışındaki karargâhlarında bekleyen Peçenekleri arasında büyük bir hoşnutsuzluk yaratmıştır. Konstantin Monomach, Peçenekleri sakinleştirmek için onlara çeşitli hediyeler göndermiştir. Bunun üzerine Peçenekler bir gece eşyalarını toplayarak hareket geçmişler ve Yüz- tepe'deki Peçeneklerle birleşmişlerdir.[17]

Birleşen Peçenek kabileleri yeniden Bizans ülkesine karşı hücumla geçmişler ve Balkanlar'ı aşarak Edirne'ye yakın "Aule" diye bilinen mevkiye gelerek, etrafı yağmalamaya başlamışlardır. Bizans'ın o sıradaki Makedonya ve Edirne valisi olan Arianites onları durdurmakla görevlendirilmişse de Peçeneklerle yaptığı savaşı kaybetmiştir. Bunun üzerine Edirne'ye dönerek başkentten kendisine yeni bir ordu gönderilmesini istemiştir. Ancak İmparatorluğun bu sırada yeni bir ordu teşkil edecek hali yoktu ve bu durum karşısında Bizans, Turak'dan istifade etmeyi düşünerek, onu serbest bırakarak, kavimdaşlarından Bizans'la barış yapmalarını sağlamasını istemiştir.

Bu arada Turak ve diğer Peçenek büyüklerine İmparatorun huzurunda ne olursa olsun Bizans'a karşı hareket etmeyeceklerine dair yemin ettirilmiştir. Ancak Turak ve diğer Peçenek büyükleri kavimdaşlarının yanlarına gider-gitmez yeminlerini bozarak onların tarafına geçmişler ve eski mevkilerine yeniden sahip olmuşlardır. Bu arada Bizans Turak'ı göndermekle Peçenek meselesinin çözülmeyeceğini gayet iyi bildiğinden Anadolu'daki kuvvetlerinin yanına Frenk askerlerini de katarak Peçeneklere karşı göndermiştir. Balkanlar'a doğru sevk edilen bu ordunun başında Nikifora bulunuyordu. Bizanslılar kendilerine fazla güvenerek

Peçenekleri tam merkezlerinde yani Yüz-tepe'de mahvedeceklerini ümit ediyorlardı. Onlar Balkanlar'ı geçerek Yüz-tepe'ye yakın Diakene diye bilinen yere gelerek kamp kurdular. Bizanslılar yaklaştıklarında Peçenekler dağınık bir halde bulunuyorlardı. Ancak Bizanslı komutanlar arasında Peçeneklere karşı nasıl saldıracakları konusunda bir tartışma çıkmış ve bu da Peçeneklere zaman kazandırarak toparlanıp-birleşmelerini sağlamıştır. Peçenekler Bizanslılara şiddetli bir şekilde saldırarak onları bozguna uğratmışlardır. Bizans askerlerinin çoğu kaçarken, Peçeneklerin eline pek çok ganimet geçmiştir. Peçenekler böylece 1049 yılının sonbaharında Bizans'ın çeşitli yerlerden topladıkları kuvvetli bir orduyu perişan etmişlerdir.[18] Bu ordu Edirne'ye çekilmiştir. Peçenekler 1049-1050 yılında hiçbir mukavemet görmeden kış boyunca Trakya'yı yağmalamışlardır. Bizans ise bütün kışı yeni bir ordu hazırlayarak geçirmiş ve bilhassa Doğu Anadolu'dan yeni kuvvetler Trakya'ya getirilmiştir. Bu ordu 1050 yılının ilkbaharında Peçeneklere karşı Edirne'ye doğru yola çıkarılmıştır. Ancak Peçenekler Bizans'ın neler yaptığından haberdardı ve onun için de onlar yeni ordularını Edirne'ye doğru sevk etmekle meşgul iken, Peçenekler harekete geçerek 8 Haziran 1050 tarihinde Edirne'yi muhasara etmişlerdir. Bu durumda daha başlangıçta Bizans ordusu herhangi bir hareketten mahrum edilmiş bulunuyordu. Peçenekler Edirne'yi sadece muhasara etmemişler aynı zamanda yağmalamışlardır. Bizans kuvvetleri Peçeneklerle bir meydan savaşı yapmaya cesaret edememişler, şehrin kalın surlarının arkasında kalarak sadece savunma yapmışlardır. Peçenekler, başbuğları Sulçe'nin atılan bir taş sonucu ölmesi üzerine muhasarayı bırakıp geri dönmüşlerdir.[19]

Bizans bu Peçeneklere karşı her zaman müttefikleri olarak gördükleri Kegen'i 1051 yılı başlarında Bizans elçisi olarak kavimdaşlarının yanına göndermiştir. Ancak kavimdaşları tarafından artık sevilmeyen Kegen öldürülmüştür.[20]

Bizans 1050-1051 kışında mümkün olduğu kadar çok ücretli asker toplayarak (ki 20.000 kişilik) ve bu orduya Bizans'ın kuvvetlerini de katılarak Nikefor Bryennios'un komutası

altında Peçeneklere karşı göndermiştir. Makedonya ve Trakya'yı yağmalamakla meşgul olan Peçenekleri bu kadar küçük bir ordu ile durdurmak hatta mağlup etmek mümkün değildi. Zaten Bizanslılarda ancak kalelerde saklanıp Peçenekler üzerine ani akınlar yaparak başarı sağlayabileceklerini biliyorlardı ve böyle de yapmışlardır. Gönderilen ordunun bir kısmı Edirne'nin doğusuna giderken bir kısmı da güneye doğru inmiş ve gördükleri Peçenek kütleleri ile savaşmışlardır. Nitekim bu sırada Peçenekler Marmara sahillerine kadar akınlar yaparak, Ergene nehri boyu ile Lüleburgaz'ı yağmalamışlardır. Rodos'tan bir günlük mesafede bulunan Chariopolis de Peçenek hücumlarından nasibini almıştır. Ancak Peçenekler buraya yakın bir yerde kamp kurarak dinlenmeye çekilmişler ve herhangi bir tehlikeyi akıllarına getirmediklerinden bekçi koymayı bile lüzumsuz görerek uyumuşlardır. Onları tâkip eden Bizans askerleri gece olunca saklandıkları yerlerden çıkarak Peçeneklerin çoğunu kılıçtan geçirmişlerdir. Bundan sonra Nikefor Bryennios önce Edirne'ye yakın olan Toplitza mevkiinde bir Peçenek grubunu, sonra da Balkanlar'a yakın Goloe'da başka bir Peçenek kuvvetini yok etmiştir. Böylece Balkanlar'daki vilayetler kısmen Peçenek akınlarından kurtulmuştur. Ayrıca bundan böyle Peçenekler eskisi gibi Bizans'a tabi yerleri bir sürede olsa yağma edememişlerdir.

Bizanslılar bu küçük başarıdan sonra hayallere kapılarak Peçenekleri tamamıyla Tuna'dan çıkarmak için harekete geçtiler. Anadolu'dan ve Balkanlar'dan getirilen kuvvetler Michael Akolutos'un idâresine verilmiş, Bulgaristan valisi Basil'e de ordusu ile hazır beklemesi emredilmiştir. 1053 yılında bu iki ordu birleşerek Balkan dağlarını geçip Preslav şehrinin yakınlarında bir yerde kamp kurdular. Bizanslılar Peçeneklerin merkezi olan "Yüz-tepe"ye kadar gitmeye cesaret edememişlerdir. Bizans ordusu Balkanlar'ı geçtikten sonra serbest hareket edemez hale gelmiş ve Turak'ın idâresindeki Peçenekler onları Preslav'da muhasara etmişlerdir. Ancak Bizanslılar gece gizlice muhasara edildikleri yerden çekilerek Balkan yoluna doğru girmişlerdir. Bunu gören Peçenekler onları tâkip ederek saldırmışlar ve Bizans ordusuna pek çok kayıplar

verdirmişlerdir. Bulgaristan valisi Basil'de ölenler arasında bulunuyordu. Bu zaferden sonra Peçenekler yeniden Trakya ve Makedonya'da istedikleri şekilde hareket edebilecek bir duruma gelmişlerdir. Bizans Peçeneklerle daha fazla savaşamayacağını anlayarak elçiler gönderip barış istemiştir. Bizans'ın Peçeneklere vergi vermesi şartı ile 30 yıl süreli bir barış yapılmıştır.[21]

Bizans kaynaklarında 1053 yılından sonra Peçenekler hakkında çok fazla bir bilgiye rastlayamıyoruz. Sadece İmparator İssak Komnenos'un (1057-1059) 1059 yılında Macarlara karşı yaptığı savaştan sonra Peçenekler üzerine gittiğini biliyoruz. Ancak bu seferin neden yapıldığı hakkında bir bilgiye sahip değiliz.[22] Buradan 30 yıllık barışın çok sürmediği görülmektedir. Bu arada Peçenekler kendi aralarında da bir takım anlaşmazlık içerisine düşmüşler ve Bizans'a karşı bir varlık gösterememişlerdir. Sadece Peçenek başbuğu Selt Tuna boyuna giderek Bizans ordusu ile savaşmak istemiş ancak ordunun çok olduğunu görünce çekilip gitmiştir.

Peçeneklerin Bizans imparatoruna karşı yaptıkları barışı devam ettirmek için bir gayret sarf etmediklerini görüyoruz. Çünkü İmparator Konstantin X. Dukas, 1064-1065 yılının kışında Peçeneklere elçiler ve hediyeler göndererek, onlarla barışın muhafaza edilmesi konusunda müzakerelerde bulunmuştur.

Peçenek ülkesinde 1048'lere doğru meydana gelen iç mücadelenin başlıca sebebini yapılan savaşlarda yani Peçeneklerin Uzlara yenilmelerinde aramak gerekir. 1048'lerde Uzlar Dnyeper'a kadar ilerlemişlerdir. Daha sonra Aşağı Tuna'ya geçmişler ve böylece iki Türk kavmi arasında şiddetli savaşlar meydana gelmiştir. Uzlar özellikle 1064-1065 yıllarında Balkanlar'da kuvvetli bir mukavemetle karşılaşmayınca batıya doğru ilerleyerek Trakya, Makedonya, Selanik ve civarı ile Peloponnes'e kadar gitmişlerdir. Ancak başlayan ani soğuklar neticesinde Uzların büyük bir kısmı hastalıktan kırılmış ve Peçeneklerde bunu fırsat bilerek onları tamamen yok etmişlerdir.[23]

1065 yılındaki Uz akınından sonra Tuna boylarının biricik hakimi tekrar Peçenekler olmuşlardır. Bu sırada Bizans'ın

içerde büyük karışıklıklar yaşaması Peçeneklerin Tuna boylarında serbestçe dolaşmalarını sağlamıştır. Hatta bazı şehirleri bile el geçirmişlerdir. Mesela Tatoş (Tatus) ismindeki bir Peçenek başbuğu Derster'i (Silistre) elinde tutuyordu. Ayrıca bazı Peçenek kabilelerinin şehrin yakınlarında yerleşmiş olmaları veya başbuğlarının da şehirde yaşamaya başlamış olmaları ihtimal dahilindedir. Bizans'ta kargaşalıklar devam ederken Peçenekler boş durmamışlar ve 1067 yılında Bizans ülkesine akınlar düzenlemişlerdir. Ancak Roman Diogenes bu akınları başarı ile durdurarak, Peçeneklerin birçoğunu öldürmüş ve geri kalanlarını da esir almıştır.

Bizans, ele geçirdiği Uz ve Peçeneklerin bir kısmını ücretli asker olarak ordusunda barındırmış ve bunlardan diğer kavimlerle birlikte Anadolu Selçuklularına karşı yaptığı savaşlarda faydalanmıştır. Bizans kaynaklarının ifadesine göre Roman Diogenes'in Anadolu seferinde Uzlar ve Peçenekler atlı kıt'aları teşkil etmişlerdir. Bu kıt'alar Diogenes'le beraber Malazgirt'e kadar gelmişlerdir. Bu Uz ve Peçeneklerden bir grup başlarında Tamin olmak üzere kendilerine yakın bir kavim olarak gördükleri Selçukluların tarafına geçmişlerdir. Bizans ordusu 26 Ağustos 1071'de Selçuklu hükümdarı Alp Arslan tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmıştır.[24]

Bizans'ta bu mağlubiyetten sonra İmparatorluk dahilinde yeniden kargaşalıklar çıkmıştır. Bu durumdan Peçenekler istifade ederek, Peçenek başbuğları Tuna boylarında birer müstakil hükümdar gibi hareket etmişlerdir. Bu duruma son vermek isteyen Bizans saraya yakınlığı ile tanınan Nestor adındaki birisini Tuna boyundaki şehirlerin valisi olarak atamıştır. Ancak Nestor'un kendisi Silistre'ye hakim olan Peçenek başbuğu Tatoş ile anlaşarak İmparatora isyan bayrağını kaldırmıştır. Bu sırada Bizans Devleti'nin idaresi yaşı bir hayli ilerlemiş olan İmparator Parapinakes Michael VII'nin hadımı olan Nikefor'un elinde idi. Ancak bu kişi hiç kimse tarafından sevilmiyordu. İmparator ise ondan ayrılmak istemiyordu. Ama yine de Nestor'un isyanı onun kötü yönetimine bağlanmıştır. Bu sırada Filibe civarında yaşayan Bulgar Bogomilleri (Pavlikyanlar) bilhassa hadım Nikefor'un

idaresinden memnun değillerdi. Nestor onları da kendi tarafına çekerek Peçeneklerle beraber Balkan dağlarını geçip Konstantiniye surlarına kadar gelerek muhasara etmişlerdir. Bu olay 1074 yılında olmuştur. İmparator ile müzakere etmek üzere Peçeneklerin gönderilmiş olması dikkat çekicidir. Fakat Peçenekler bu sefer sırasında Nestor'a yardım etmek yerine kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmişlerdir. Nitekim onlar İmparator'dan kıymetli hediyeler alınca karargâha döndüklerinde şüpheli bir şekilde hareket etmişler ve Nestor'da onlara güvenemeyerek muhasarayı kaldırıp, tekrar Tuna boyuna gitmiştir.

1078 yılında Bizans'ta İmparator Michael VII. Parapinakes'a karşı iki hareket baş göstermiştir. Balkan yarımadasında Nikefor Bryennios ve Anadolu'da da Nikefor Botaneiates kendilerini imparator ilan etmişlerdir. Nikefor Bryennios bilhassa Peçeneklere güvenmiştir. Ancak Peçenekler yalnız bir tarafa bağlı kalmamışlar, işlerine geldiği şekilde bazen birinin bazen de diğerinin tarafını tutmuşlardır.

Peçenekler önce Michael VII'nin meşru haklarını müdafaa etmek bahanesiyle Bryennios'a karşı yürümüşler ve Makedonya'ya girerek etrafı yağmalamışlardır. Daha sonra Bryennios'u Edirne'de muhasara etmişlerdir. Bryennios Peçeneklere karşı mücadele edememiş ve şehirde baş gösteren açlık yüzünden Peçeneklerle müzakereye girişerek onlara kıymetli hediyeler, gümüş eşyalar, kumaşlar ve o zaman için büyük bir para olan 20 talant altın göndermek suretiyle Edirne kuşatmasından vazgeçirmiştir. Diğer taraftan Nikefor Botaneiates Anadolu'daki mücadelesini kazanarak tahta çıkmış ve kısa bir süre sonra da Balkanlar'daki rakibine karşı mücadeleye girişmiştir. Bu mücadele de Peçenekler büyük bir rol oynamışlardır. Yine Peçenekler Bulgar Bogomillerinin Bizans'a karşı birlikte hareket etmek davetini kabul etmişlerdir. 1078-1079 yıllarında aslen bir Rum olan Leka adlı Filibeli bir Pavlikyan, Peçenek başbuğlarından birisiyle akrabalık kurduktan sonra Sofya ve Niş arasındaki yerlerde Bizans imparatoruna karşı isyan bayrağını kaldırmıştır. Bu isyana Peçeneklerde karışmışlardır. Kısa bir süre sonra Nikefor

Botaneiates Leka ile müzakereye girerek anlaşmış ancak Leka'nın ordusunda bulunan Peçenekler bu anlaşmaya uymayarak akınlarına devam etmişlerdir. Bunun üzerine general Aleksi Komnenos üzerlerine gönderilmiştir. Aleksi Komnenos başarılı manevralarla Peçeneklerin arkasına geçip, Trakya'yı bunlardan temizlemiştir. Birçok isyanları yatıştıran ve Anadolu ile Balkanlar'a dıştan hücum eden kavimlere karşı yapılan savaşlarda büyük bir şöhret kazanan bu genç general çoktandır beklediği "kayser" unvanını alamayınca isyan ederek 1 Nisan 1081'de Bizans tahtına oturmayı başarmıştır.[25]

Peçeneklerin Balkanlar'a özellikle 1081'den sonra yapmış oldukları akınlar hakkındaki bilgilerin çoğunu Bizans İmparatoru Aleksi Komnenos'un kızı Anna Komnena'nın yazmış olduğu "Alexiad" adlı eserden öğreniyoruz.[26] Nitekim Aleksi Komnenos'la Bizans İmparatorluğu yeni bir döneme girmiştir. O tahta çıktığı zaman Bizans İmparatorluğu neredeyse ortadan kalkacak bir durumda idi. Halbuki bu İmparator öldüğü zaman Bizans yeniden kuvvetli bir İmparatorluk haline gelmiştir. Bu büyük değişiklikte o dönemin önemli siyasî hadiseleri (Haçlı seferleri) birinci derecede rol oynamakla beraber, Aleksi Komnenos'un da şüphesiz büyük bir rolü olmuştur. Aleksi Komnenos tahta geçtiğinde Bizans Devleti'nin düşmanlarına karşı bir harekete geçme imkanı yok denecek kadar çok zayıflamıştı. Malazgirt yenilgisinden sonra devlet içerisinde baş gösteren kargaşalıklar, taç kavgaları, Balkan yarımadasında Tuna boyundan kopup gelen Peçenek akınları, Adriyatik Denizi yönünde ilerleyen Norman kuvvetleri, halk arasında vergilerin çokluğu yüzünden doğan memnuniyetsizlik ve bilhassa Anadolu'nun dörtte üçünün Türkler tarafından işgal edilmiş olması İmparatorluğu tam bir çöküşün içerisine sürüklemekte idi. Aleksi Komnenos hem Anadolu'dan hem de Balkanlar'dan gelen Türk hücumlarına karşı aynı anda mücadele edecek kuvvete sahip değildi. Onun için Komnenos önce tehlikenin büyüğü olan Peçeneklerle mücadele ederken bu sırada Anadolu'da teşekkül etmiş olan Türk beyliklerine karşı da diplomatik usullere başvurmak yolunu tatbik etmiştir. Ancak Aleksi Komnenos Balkanlar'da faaliyette bulunan Peçeneklere

karşı m¼cadele ettiği için, Anadolu'daki T¼rklere karşı savaşmaya fırsat bulamamıştır. Bu y¼zden de Selçuklu T¼rkmenlerinin Anadolu da kuvvetlice yerleşmelerinde Peçeneklerin de rolleri olduğunu s¼yleyebiliriz.

(Dowamy bar)... Taryhy makalalar